

האירורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, כ' סיוון התשפ"ו

חולין ל"ו – הכשר דם שניתז בשחיטה, ודין חיבת הקודש

שאלות:

1. יאיר שחט עוף, והדם השפריץ על תפוח, האם התפוח מקבל טומאה?

דם שניתז על דלעת בשעת שחיטה

הברייתא מביאה מחלוקת לגבי אדם ששחט בהמה, ובמהלך השחיטה ניתז דם על דלעת של תרומה:

- **רבי אומר:** הדלעת הוכשרה לקבל טומאה (דם השחיטה נחשב כמשקה שמכשיר).
- **רבי חייא אומר:** תולין (הדבר נשאר בספק).
- רבי אושעיא שאל:** מכיוון ש**רבי** מכשיר ו**רבי חייא** מסתפק, על מי נסמך? הוא מציע לסמוך על שיטת **רבי שמעון** (שסובר ששחיטה מכשירה ולא דם). מכיוון שגם **רבי שמעון** וגם **רבי חייא** לא מכשירים בוודאות, הם נחשבים כרוב מול דעת יחיד, והלכה כמותם שלא הוכשר.
- רב פפא מסביר:** שאם הדם נשאר על הדלעת מתחילת השחיטה ועד סופה – לכולי עלמא הדלעת הוכשרה.
- המחלוקת היא במקרה שהדם ניתז על הדלעת בהתחלה, אבל נתקנח (נוגב) מהדלעת לפני שהסתיימה השחיטה (בין שחיטת הסימן הראשון לשני):
 - **רבי סובר** שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, ולכן גם הדם של ההתחלה כבר נחשב כ"דם שחיטה" ומכשיר (כי דם שחיטה הוקש למים כפי שראינו).
 - **רבי חייא סובר** שאינה לשחיטה אלא בסוף, ולכן הדם של ההתחלה נחשב רק כדם מכה (פצע) שלא מכשיר.
- ו"תולין" לפי **רבי חייא** פירושו שתולים את הדין לסוף השחיטה: אם יישאר דם בסוף – הדלעת הוכשרה, ואם לא – לא הוכשרה.
- **ורבי שמעון** מסייע ל**רבי חייא** כי לפי **רבי שמעון** דם שחיטה לא מכשיר בכלל, ולפי **רבי חייא** במקרה שנתקנח הדם הוא לא מכשיר. שניהם מסכימים שבמקרה הזה הדלעת לא הוכשרה, ולכן הם שניים מול דעת יחיד של **רבי** שמכשיר.
- רב אשי מסביר** אחרת, ש"תולין" פירושו ספק קבוע שלא עומד להתברר עד שיבוא אליהו. **רבי חייא** מסתפק בעיקר הדין האם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או לא. לכן, אם נגעה טומאה בדלעת שלא ברור שהוכשרה – לא אוכלים אותה (שמא היא נטמאה) ולא שורפים אותה (שמא היא נשארה טהורה, ואסור לשרוף תרומה טהורה).
- לפי ההסבר הזה לדעת **רבי שמעון** הדלעת ודאי טהורה ולכן לא שורפים אותה, ולפי **רבי חייא** יש ספק ולכן לא שורפים אותה. ושניהם נחשבים רוב שמסכים שלא שורפים את הדלעת.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

2. דורון נגע בעצים שמיועדים למזבח האם יכול להיות שהוא נטמא?

דין חיבת הקודש

- **ריש לקיש** שאל לגבי "צריד של מנחות" (שזה סולת יבשה של מנחה שלא נבללה בשמן, ולא באה במים או במשקה ולא הוכשרה לקבל טומאה). הצריד ראוי לקבל טומאה מחמת החשיבות שלו בבית המקדש, וזה הנקרא "חיבת הקודש". (כמו שהגמרא תלמד בהמשך את המקור מהתורה) השאלה היא: האם חיבת הקודש רק פוסלת את המנחה עצמה לאסור אותה באכילה, אבל המנחה לא מטמאת דברים אחרים למנות בה דרגות טומאה (ראשון ושני), או אולי היא נחשבת כמו אוכל רגיל שהוכשר במים, וגם מטמא אחרים?
- **רבי אלעזר** ניסה להוכיח מהפסוק שרק אוכל שבא במים הוכשר לקבל טומאה ולטמא אחרים, כמו שכתוב: "מִכֹּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל...". הגמרא מסבירה **שריש לקיש** שאל האם חיבת הקודש בקדשים נחשבת כמו הכשר מים מן התורה בחולין, כמו אוכל. הגמרא מסבירה **שרבי אלעזר** דייק מהכפילות של הפסוקים לגבי אוכל, שזה בא למעט את חיבת הקודש שאין לה דין של אוכל לטמא אחרים: התורה כתבה גם "וְכִי יִתֵּן מִיַּם עַל־זֶרַע" וגם "מִכֹּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל...". ייתור הפסוק הזה בא למעט את חיבת הקודש! אבל הגמרא דוחה את הלימוד הזה, ומסבירה ששני הפסוקים נצרכים (אחד לטומאת מת ואחד לטומאת שרץ, שלכל אחד מהם יש מאפיינים חמורים שונים) ולכן לא ניתן ללמוד מהייתור שחיבת הקודש שונה מאוכל רגיל.
- **רב יוסף** מקשה על **רבי אלעזר** מדעת **רבי שמעון**: שאמר שהשחיטה מכשירה את הבשר לקבל טומאה, ושם בוודאות מונים דרגות ראשון ושני שהרי מדובר בחולין, ואין שם דין פסלות, וזה למרות שלא היה הכשר מים!, סימן שחיבת הקודש מכשירה כרגיל. **אביי** מתרץ ששם השחיטה נחשבת כהכשר מים רק מדרבנן, אבל לא שורפים על טומאתה תרומה וקדשים שנגעו בה.
- **רבי זירא** מקשה קושיה דומה ממחלוקת **שמאי** ו**הלל** לגבי בוצר ענבים לגת (**ששמאי** אומר שגוזרים על הענבים, שהוכשרו לקבל טומאה, למרות שלא באו במים לרצון הבעלים). **אביי** עונה שגם שם זה רק מדרבנן.
- **רב יוסף** מקשה על **אביי** שהשיב על השאלות הקודמות שמדובר על טומאה מדרבנן, האם שאלתו של **ריש לקיש** לא הייתה גם לגבי דין מדרבנן? אז לפחות, על דיני דרבנן יש לנו תשובה שחיבת הקודש מטמאה כרגיל. **אביי** עונה, שלגבי דין דרבנן זה פשוט **לריש לקיש** שחיבת הקודש מטמאה, ו**ריש לקיש** שאל האם הכשר הטומאה של חיבת הקודש הוא גם מהתורה, לשרוף עליו תרומה או קדשים.
- והגמרא מבררת מנין לומדים שדין חיבת הקודש הוא בוודאות מהתורה לפחות בשביל לפסול את המאכל, וההתלבטות היא רק לגבי לטמא אחרים. הגמרא מנסה ללמוד מהפסוק: "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַע בְּכֹל־טֶמְאָה לֹא יֹאכַל". במה הוכשר הבשר הזה?

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- לא בדם (כי דם קודשים שלא 'נשפך כמים', לא מכשיר).
 - לא במשקי בית המטבחיים במקדש (המים שרחצו בהם את הבשר בעזרה או הדם), כי **רבי יוסי ברבי חנינא** אמר שהם טהורים ולא מכשירים.
 - אבל הגמרא דוחה את הלימוד כי ייתכן שהעבירו את הבהמה בנהר לפני השחיטה ונשאר עליה מים.
 - לכן הגמרא לומדת מסוף הפסוק: מהמילה המיותרת "וְהַבֶּשֶׂר" שהיא באה לרבות עצים ולבונה של המקדש לקבל טומאה. עצים ולבונה הם לא אוכל, ובכל זאת הם מקבלים טומאה, וזה רק בגלל "חיבת הקודש" מן התורה.
 - ושאלתו של **ריש לקיש** נשארה: האם חיבת הקודש שהיא מן התורה, גם מטמאת למנות במנחה דרגות ראשון ושני, או שהיא רק פוסלת אותה עצמה? והגמרא נשארת בתיקו.